

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

Інститут іноземних мов
Кафедра англійської філології

Магістерська дипломна робота

на тему

**Застосування особистісно-орієнтованих технологій навчання з метою
формування умінь монологічного мовлення в процесі вивчення іноземної
мови в старшій школі**

Виконала: студентка освітньо-
кваліфікаційного рівня магістра
спеціальності
8.02030302 Мова та література (англійська)*
Мазарчук Олена Сергіївна

Керівник: к.пед.наук, старший викладач
Шролик Г.П.

м. Вінниця – 2016 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ДОПОМОГОЮ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ	8
1.1. Монологічне мовлення як вид мовленнєвої діяльності.....	8
1.2. Психолого-педагогічні особливості навчання монологічного мовлення учнів старшої школи.....	12
1.3. Особистісно-орієнтоване навчання на уроках іноземної мови.....	18
Висновки до розділу 1.....	31
РОЗДІЛ 2. ЗАСТОСУВАННЯ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ З МЕТОЮ ФОРМУВАННЯ УМІНЬ МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В СТАРШІЙ ШКОЛІ.....	33
2.1. Критерії оцінювання рівнів сформованості умінь монологічного мовлення в учнів старшої школи на уроках англійської мови.....	33
2.2. Запровадження комплексу вправ з навчання монологічного мовлення.....	42
2.3. Аналіз результатів, отриманих в ході педагогічного експерименту.....	63
Висновки до розділу 2.....	68
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	70
РЕЗЮМЕ.....	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	77
ДОДАТКИ.....	85

ВСТУП

Сучасна система навчання зумовлює нові тенденції щодо розвитку освіти. Основу сучасного інформаційного суспільства складають не традиційні матеріальні, а інформаційні ресурси, знання, наука, організаційні чинники, здібності людей, їхня ініціатива, креативність. З'явилась потреба у діяльних, обдарованих, інтелектуально і духовно збагачених громадянах, тому основним завданням освітніх закладів є розвиток індивідуальних здібностей учнів у процесі навчання і виховання.

Оскільки вивчення англійської мови – це не лише оволодіння навчальним предметом, а й процес розвитку мовленнєвої культури, яка є своєрідною візитною карткою кожної людини, вона інформує про її освіченість, інтелект, ерудицію, моральні та життєві принципи і настанови. Отже, мова як інструмент здобуття знань, як засіб життєдіяльності людини сьогодні має велике значення для всіх членів суспільства, а мовні знання – це один з основних компонентів професійної підготовки, особливо тих фахівців, яким часто доведеться виступати прилюдно.

Для ефективного оволодіння іноземною мовою необхідне автентичне середовище. Проте лише деякі вчені, що вивчають іноземну мову на теренах України, мають можливість відвідати країну, де спілкуватимуться з носіями цієї мови. Як результат, незважаючи на гарний рівень теоретичних знань, мовний бар'єр і недостатній рівень іншомовного мовлення все ж залишаються одними з основних проблем учнів.

Одним із варіантів рішення таких проблем є створення умов, наближених до автентичного мовного середовища. Основою успішного оволодіння іноземною мовою на уроках є вдосконалення мовленнєвої діяльності учнів, яка реалізується через створення сприятливих умов у практиці.

Актуальність даної роботи. Застосування особистісно-орієнтованих технологій з метою навчання монологічного мовлення є досить актуальною темою, оскільки може допомогти у розв'язанні таких проблем, як труднощі у

побудові ситуативного висловлювання, у вираженні власної думки з того чи іншого питання, труднощі, пов'язані з правильним вживанням лексичних одиниць та граматичних структур, сприяти підвищенню вмотивованості учнів до навчальної діяльності та індивідуалізації освітнього процесу.

Застосування особистісно-орієнтованих технологій може стати одним з ключових методів, які допомагають встановити взаємозв'язок між учнями, активізувати їхню пізнавальну та мовленнєву діяльність, розкрити індивідуальність кожного школяра, допомагати дитині в самореалізації, самопізнанні та надавати можливість творчо підходити до поставленого завдання. Використовуючи ці технології, вчитель може значно покращити та пришвидшити процес навчання монологічного мовлення.

В даний час є досить багатий досвід методичної організації навчання монологічного мовлення. Існує цілий ряд вітчизняних досліджень, присвячених структурі навчання говорінню (І.А. Зимня, О.О. Леонтьєв), функціональним типам монологічних висловлювань (Н.В.Долгалова, М.Н.Калнінь, О.А.Нечаєва, Л.І.Новожилова, О.Г.Резель та ін.), а також питанням створення системи вправ для навчання монологічного мовлення у школі (Л.І. Лазаркевич та ін.). Зарубіжні дослідження також висвітлюють загальнотеоретичні питання навчання монологічного мовлення, такі як лінгвістична характеристика монологічного висловлювання (А.А. Алхазішвілі), типи монологічних висловлювань (А.К.Артикбаєва), методику навчання монологічного мовлення в старшій школі на іноземній мові (А.А. Вейзе та ін.) Проте застосування особистісно-орієнтованих технологій з метою формування умінь монологічного мовлення в методичній літературі висвітлене недостатньо.

Мета даної роботи полягає у вивченні та перевірці ефективності застосування особистісно-орієнтованих технологій з метою формування та вдосконалення навичок монологічного мовлення учнів старшої школи на уроках іноземної мови.

Реалізація поставленої мети полягає у вирішенні таких **завдань**:

- розкрити зміст поняття «монологічне мовлення» та з'ясувати особливості навчання монологічного мовлення учнів старшої школи на уроках англійської мови;
- вивчити сутність особистісно-орієнтованого навчання;
- визначити роль особистісно-орієнтованого навчання при навчанні монологічного мовлення на уроках іноземної мови;
- створити модель навчання монологічного мовлення з використанням особистісно-орієнтованих технологій на уроках іноземної мови в старшій школі.
- апробувати модель навчання монологічного мовлення з використанням особистісно-орієнтованих технологій на уроках англійської мови в старшій школі в процесі проведення методичного експерименту та дослідити її ефективність.

Об'єктом наукового дослідження є навчання монологічного мовлення на уроках іноземної мови в старшій школі.

Предметом дослідження є використання особистісно-орієнтованих технологій з метою формування та вдосконалення навичок монологічного мовлення.

Методи дослідження. В даній роботі використані методи спостереження, аналізу та синтезу, за допомогою яких було з'ясоване поняття монологічного мовлення та особистісно-орієнтованих технологій, вивчена література з даного питання. Також був використаний порівняльний метод для встановлення ефективності запропонованої моделі навчання монологічного мовлення з допомогою особистісно-орієнтованих технологій. Для доведення доцільності використання особистісно-орієнтованих технологій з метою формування та вдосконалення навичок монологічного мовлення на уроках іноземної мови в старшій школі було використано метод педагогічного експерименту. Для підсумку та винесення висновків даного дослідження був використаний описовий метод.

Новизна дослідження полягає у встановленні значення використання особистісно-орієнтованих технологій для формування навичок монологічного мовлення на уроках англійської мови. Новою є розробка моделі навчання монологічного мовлення за допомогою особистісно-орієнтованих технологій на уроках іноземної мови в старшій школі.

Теоретичне значення. Дана робота є внеском в теорію методики викладання іноземної мови. Вона поширює теоретичні знання про мовленнєву діяльність на уроках англійської мови в 10-11 класах основної школи та висвітлює методику навчання монологічного мовлення за допомогою особистісно-орієнтованих технологій на уроках іноземної мови.

Практичне значення. Матеріали дослідження можуть бути застосовані у лекційних курсах, семінарських заняттях з методики викладання англійської мови та педагогіки. Вправи та фрагменти уроків можуть використовуватись вчителями при підготовці до уроків англійської мови у старшій школі.

Апробація та впровадження результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження обговорювалися і були схвалені на наступних конференціях: Всеукраїнська науково-теоретична конференція «Актуальні проблеми філології та методики викладання іноземних мов у сучасному мультілінгвальному просторі» від 14 квітня 2016р., XIV Міжнародна студентська Інтернет-конференція «Мова, освіта, культура: Інтеграційні тенденції в сучасному світі» від 17-18 березня 2016р., Всеукраїнська науково-практична конференція «Історичні, мовні і методологічні тенденції розвитку сучасної освіти» від 7-8 квітня 2016р., XIX Всеукраїнська науково-практична конференція «Молодь, освіта, наука, культура і національна самосвідомість в умовах європейської інтеграції» від 17 травня 2016р., Щорічна наукова конференція викладачів та студентів факультету іноземних мов «Актуальні проблеми лінгвістики та методики викладання іноземних мов у вищому навчальному закладі та школі» від 20 квітня 2016р.

Публікації за темою дослідження. Основні положення та висновки дослідження знайшли відображення у 5 тезах.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, резюме, списку літератури та додатків. Загальний обсяг – 111 сторінок, з них основного тексту – 76 сторінок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Allport G. Pattern and growth in personality. – N.Y., 1961.
2. Methodology in Language Learning. Council of Europe publishing Strasbourg Cedex: Council of Europe and European Commission, July 2000.
3. Nozdracheva O. Icebreaker Activities for Creative Teachers! / O. Nozdracheva // English Language and Culture. – 2010. – № 47. – p. 3-5.
4. Nunan D. Task-based Language Teaching / D. Nunan. – Cambridge: Cambridge University Press, 2004.
5. Акбашева Р.Ш. Проектный метод к личностно-ориентированному образованию / Р.Ш. Акбашева. – Уфа: Башгоспединститут, 1999. – С. 132.
6. Александров К.В. Пять тезисов к проблеме модернизации процесса обучения иностранному языку в школе / Александров К.В. // Школьные технологии : Научно-практический журнал. – 2012. – № 5. – С. 119-124.
7. Андреева В.М. Настільна книга педагога / В.М. Андреева. – Х.:Основа, 2006 – 352с.
8. Артеменко Т.М. Деякі проблеми навчання ефективного спілкування іноземною мовою / Т.М. Артеменко, І.П. Липко. – Харків: 2009. – №14. – с.32-39.
9. Бабич Н.Д. Основи культури мовлення / Н.Д. Бабич. – Львів.: Світ, 1990. – 252с.
10. Бак Л. Особистісно орієнтований підхід до викладання англійської мови / Л. Бак // Рідна школа. – 2005. – № 3. – С. 50-52.
11. Балл Г.А. Психологическое содержание личностной свободы: сущность и составляющие / Г.А. Балл // Психологический журнал. – 1997. – №5. – С. 7-19.
12. Басіна А. Занурення у світ англійської / А.Басіна // Початкова школа. – 2002. – № 11. – С. 45-48.

13. Бех П.О. Англійська мова: самовчитель / П. О. Бех, Л. В. Биркун. – К.: Либідь, 1993. – 232 с.
14. Бичкова Л. Travelling / Л. Бичкова // Все для вчителя. – 2005. – Серпень (№ 15-16). – С. 33-35.
15. Бондаревська Є.В. Особистісно-орієнтована освіта / Є.В. Бондаревська. – Ростов-на-Дону, 1997. – 126с.
16. Борисов П.П. Компетентнісно-діяльний підхід і модернізація змісту загальної освіти / П.П.Борисов // Стандарти і моніторинг в освіті. – 2003. – № 1. – С. 58-62.
17. Будур Н. Легенды и предания туманного Альбиона / Н. Будур // Мифы и легенды народов мира. – М., 2000. – Т. 2: Средневековая Европа. – С. 105-117.
18. Валуєва К.М. Гра в процесі вивчення англійської мови / К.М. Валуєва // Англійська мова і література. – 2005. – №7. – С. 2-4.
19. Васьков Ю. Особистісно зорієнтоване навчання – нова освітня парадигма / Ю. Васьков // Сучасні педагогічні технології: навч.-метод. посібник. Ч.1. – Ніжин, 2006. – С.63 –64.
20. Ветхов А. Трудности в овладении иностранным языком можно преодолеть / А.Ветхов // Обдарована дитина. – 2000. – № 3. – С. 19-21.
21. Ветухов О. Подолання труднощів при вивченні граматики англійської мови в школі / О.Ветухов // Рідна школа. – 2002. – № 12. – С. 54-56.
22. Вишневський О.І. Довідник учителя іноземної мови. – К.: Радянська школа. – 1982. – 228с.
23. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація: навч. посібник / Н.П.Волкова. – Київ: ВЦ «Академія», 2006. – 256с.
24. Волковська Т. Особистісно зорієнтоване навчання / Т. Волковська, Т. Коляда // Сучасні педагогічні технології: навчально-методичний посібник, ч.1. – Ніжин, 2006. – 76с.

25. Галіч А.В. Розвиток комунікативних навичок із використанням інтерактивних технологій на уроках / А. В. Галіч // Англійська мова та література : Науково-методичний журнал. – 2013. – № 31. – С. 2-7.
26. Гальскова Н.Д. Современная методика обучения иностранным языкам(пособие для учителей) / Н.Д. Гальскова. – М.:Аркти-Глосса, 2000. – 269с.
27. Гіс В.Й. Методика проведення гри як засобу активної пізнавальної діяльності / В.Й. Гіс // Англійська мова і література. – 2010. – №6. – С.7-9.
28. Голушкова Н.М. Развитие психических аспектов личности учащихся на уроках ИЯ / Н.М. Голушкова // Иностранные языки в школе – 2008. - №2. – с.2-8.
29. Гонтаровська Н.Б. Організація особистісно-орієнтованого навчання і виховання молодших школярів у контексті інноваційного освітнього середовища / Н.Б. Гонтаровська // Відкритий урок. – 2003. – № 11-12. – С.52 –55.
30. Гоцкало Н. Особистісно зорієнтований підхід у творчій спадщині видатних педагогів / Н.Гоцкало // Сучасні педагогічні технології: навч.-метод. посібник. Ч.1. – Ніжин,2006.– С.74-76.
31. Гурвич П.В. Теория и практика эксперимента в методике преподавания иностранных языков / П.В. Гурвич. – Владимир, типография ис. 50-летия Октября, 1980. – 103с.
32. Давидова М.А. Деятельность методиста в обучении иностранным языкам – М.: Высшая школа, 1990. – 176с.
33. Датчук Н. Виховання креативності: нові методи та зміст / Н.Датчук// Відкритий урок: розробки, технології, досвід. – 2012. - №3. с. 26-31.
34. Державний стандарт базової і повної середньої освіти (іноземні мови) // Іноземні мови. – 2004. – №1. – С. 3-8.
35. Єгоров О. Комунікативна функція навчального закладу / О. Єгоров. – 2008. – №3. – С.45-47.

36. Жук Н.А. Оволодіння монологічним мовленням / Н.А. Жук, Н.В. Жук // Іноземні мови. – 2003. – №4. – С. 62-63.
37. Забуга В. Навчання письма і письмового мовлення на уроках англійської мови / В. Забуга // Рідна школа. – 2005. – № 3. – С. 44-46.
38. Зубенко Н. Креативний підхід до вивчення іноземної мови / Н. Зубенко // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. – 2008. – № 4. – С. 47-48.
39. Ительсон Е.И. Об отношении учащихся к иностранному языку как учебному предмету / Е. И. Ительсон // Иностранные языки в школе. – 2010. – № 8. – с.79-83.
40. Каверина В. 100 тем английского устного / В. Каверина, В. Бойко, Н. Жидких. – Донецк : БАО, 2001. – 192 с.
41. Казьміна В.М Навчання учнів говоріння на основі ситуацій спілкування на старшому етапі / В.М.Казьміна // Англійська мова та література. – 2016. - №6. – с.2-6.
42. Калинина С.В. К концепции обучения монологическому высказыванию / С.В. Калинина // Иностранные языки – 1991. – №1. – С. 22-26.
43. Калинович Т. Креативне письмо як один із аспектів вивчення іноземної мови / Т. Калинович // Рідна школа. – 2005. – № 3. – С. 54-55.
44. Китайгородская Г.А. Методические основы интенсивного обучения иностранным языкам / Г.А Китайгородская. – М.: МГУ, 1986. – 176с.
45. Кондратюк І.Г. Активізація навчальної діяльності учнів на уроці. / І.Г. Кондратюк // Англійська мова та література. – 2006. – №15. – С. 2.
46. Кравець О. Використання автентичних друкованих текстів як засіб формування лексичної компетенції на старшому етапі навчання / О.Кравець // Волинь-Житомирщина. Історико-філологічний збірник з регіональних проблем. – 2002. - №9. – с.259-264.
47. Лаврентьев В.В. Вимоги до уроку як основної форми організації навчального процесу в умовах особистісно-орієнтованого навчання / В. В. Лаврентьев // Завуч. – 2005. – № 1. – 214 с.

48. Лобанова В. Розвиток комунікативних навичок на уроках англійської мови / В. Лобанова // Рідна школа. – 2004. – № 6. – С. 46-48.
49. Локалова Н.П. Психологічний розвиток як складова освіти / Н.П. Локалова // Педагогіка. – 2002. – №7.
50. Мансі Є.О. English: фонетика, граматика, тексти, діалоги, розмовні теми: підруч. для студ. немов. фак-тів вузів / Є. О. Мансі. – К.: Академія, 2004. – 368 с.
51. Мельник А.Є. Посібник для вчителів іноземної мови «Розвиток монологічного мовлення» / А.Є. Мельник. – Київ. – 1993. – 75с.
52. Мірошник З. Формування «Я-концепції» школяра в умовах особистісно-орієнтованого навчання / З.Мірошник // Мандрівець. – 2003. – № 4. – С.58- 61.
53. Ніколаєва С.Ю. Методика викладання іноземних мов у середньому навчальному закладі: підручник, вид. 2-е, виправлене і перероблене / Софія Юріївна Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2002. – 328с.
54. Ніколаєва С.Ю. Сучасні підходи до викладання іноземних мов / С.Ю. Ніколаєва, О.М. Шерстюк // Іноземні мови. – 2001. – №1. – С. 50-58.
55. Нодельман М.І. Розвиток усного монологічного мовлення учнів на початковому та середньому ступенях навчання / М.І. Нодельман // Іноземні мови. – 2000. – №1. – С. 9-12.
56. Пасічник А. Формування монологічної компетентності / А.Пасічник. – 2008. - №11. – С. 12-16.
57. Пассов Е.М. Коммуникативное иноязычное образование / Е.М. Пассов. – Липецк, гос. Пед. Институт. – 1998. – 126с.
58. Пітюков В.Ю. Основи педагогічної технології / В.Ю. Пітюков – М., 1997. – 214с.
59. Піхота О.М. Особистісно орієнтована освіта і технологія. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, корективи / О.М. Піхота. – К. – 2000. – 146с.

60. Подмазін С.І. Особистісно-орієнтований освітній процес: принципи, технології / С.І. Подмазін // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 2. – С. 37-43.
61. Попова З.Д. Когнитивная лингвистика / З.Д.Попова, И.А. Стернин. – М.: АСТ, Восток-Запад, 2007. – 315с.
62. Пушкарьова Т. Технологія проведення особистісно-орієнтованого уроку / Т. Пушкарьова // Іноземні мови. – 2003. – №4. – С.7-12.
63. Рейпольська О. Англійська мова в різновікових групах / О. Рейпольська // Дошкільне виховання. – 2003. – № 6. - С. 10-11.
64. Садловська Н.В. Викладання англійської мови в Україні // англійська мова в середній школі. – 2005. – №2. – с. 26-30.
65. Сербенська О.А. Культура усного мовлення. Практикум: навчальний посібник / О.А. Сербенська. – К.: Центр навч. літ., 2004. – 216с.
66. Ситуаційна методика навчання: український досвід: Збірник статей / Упор. О.Сидоренко, В.Чуба. – К.: Центр інновацій та розвитку, 2001. – 256с.
67. Склярєнко Н.К. Сучасні вимоги до вправ для формування навичок і вмінь монологічного мовлення/ Н.К. Склярєнко // Іноземні мови. – 1999. – №3. – С.3-8.
68. Соловйова О.В. Закономірності розвитку пізнавальних здібностей школярів / О.В. Соловйова // Питання психології. – 2003. – № 3.
69. Софій Н.З. Про Сто і один метод активного навчання / Н.З. Софій, В.У. Кузьменко – К.: Крок за кроком, 2003. – 116 с.
70. Старова І.М. Інтерес як необхідний компонент навчання іноземних мов / І.М. Старова // Іноземні мови. – 2000. – №4. – С. 17-21.
71. Стечок В. Оптимізація навчання на уроках англійської мови / В.Стечок // Початкова школа. – 2002. – № 8. – С. 51-55.
72. Столярєнко О. Використання нетрадиційних методів комунікативного спілкування у навчанні англійської мови / О. Столярєнко // Рідна школа. – 2006. – № 5. – С. 47-49.

73. Сура Н.А. Іншомовна компетентність: головні принципи та компоненти процесу навчання спілкування / Сура Н.А. // Вісник Луганськ. держ. пед. ун-ту ім. Т.Г. Шевченка. – 2003. - №4(60). – с. 190-192.
74. Токова О. Урок у системі особистісно орієнтованого навчання / О.Токова //Сучасні педагогічні технології: навч.-метод. посібник. Ч.1. – Ніжин,2006. – С.70-72.
75. Турчинова Г.В. Навчання монологічного та діалогічного мовлення студентів педагогічних професійно-лінгвістичних спеціальностей / Г.В. Турчинова // Іноземні мови. – 2005. – №2. – С.43-47.
76. Флюд Р.О. Активні форми проведення уроків / Р.О. Флюд // Англійська мова і література. – 2010. – №5. – С. 4-7.
77. Хуторской А.В. Ключевые компетенции как компонент личностно ориентированой парадигмы образования / А.Хуторской // Народное образование. – 2003. - №2. – с.58-64.
78. Хуторський А.В. Методика особистісно-орієнтованого навчання. Як навчати всіх по-різному? / А. В. Хуторський. – М.: ВЛАД-ПРЕС, 2005. – 178 с.
79. Ціпан Н.Г. Розвиток комунікативних здібностей учнів при вивченні англійської мови / Н.Г. Ціпан // Іноземні мови. – 2005. – №2. – С. 51-57.
80. Чернега Н. Особистісно зорієнтоване навчання: сучасні підходи / Н.Чернега // Сучасні педагогічні технології: навч.-методич. посібник. Ч.1. – Ніжин,2006. – С.42-43.
81. Шамов А.Н. Учебная деятельность на уроках иностранного языка и её специфика / А. Н. Шамов // Иностранные языки в школе: Научно-методический журнал. – 2012. – № 9. – С. 9-14.
82. Шиян Г. Розвиток мовленнєвої компетенції учнів на уроках англійської мови / Г.Шиян// Витоки педагогічної майстерності. – 2014. – №14. – с.319.
83. Шкваріна Т. Сім законів ефективного навчання іноземної мови / Т. Шкваріна // Дошкільне виховання. – 2010. – № 5. – С. 14-15.

84. Шоган, В. В. Технологія особистісно-орієнтованого уроку / В. В. Шоган. – Ростов н/Д.: Учитель, 2003. – 238 с.
85. Штульман Э.А. Теоретические основы моделирования экспериментальнометодических исследований в методике обучения иностранным языкам/ Э.А. Штульман. – М., 1982. – 52с.
86. Якиманська І.С. Технологія особистісно-орієнтованого навчання / І.С. Якиманська. – М.: «Вересень», 2000. – 269с.